

JAN RYPKA 75 YAŞINDA

Prag Üniversitesi Yakın Doğu Dilleri Bölümü başkanı Prof. Jan Rypka 28 Mayıs 1961 günü doğumunun 75. yıl dönümünü kutlamıştır. Türk dili ve Türk edebiyatı alanlarında yapıcı çalışmalarıyla tanınmış olan seçkin Çek bilginine bu mesut yıl dönümünde Türk bilim çevrelerinin en iyi dileklerini bildirmek bizim için zevkli bir borçtur.

Prof. Rypka 28 Mayıs 1886 da Morava'da doğmuştur. 1905 te Viyana Üniversitesine yazılmış, J. von Karabacek, M. Bittner, R. Geyer, Fr. von Kraehlitze-Greifenhorst, A. Wahrmond gibi tanınmış bilginlerin öğrencisi olarak yetişmiştir. Üniversiteyi bitirdikten sonra Bratislava Üniversitesi kitaplığında bir görev alan Rypka, doğu araştırmaları alanındaki bilgi ve görgüsünü arttırmak üzere 1921 de İstanbul'a gelmiş ve Türk edebiyatı üzerinde çalışmaya başlamıştır. Klasik Türk edebiyatı alanında Rypka en çok Sabit ve Bakî üzerinde durmuştur : Rypka bu alanda ilk büyük çalışmasını 1924 te vermiştir (*Beiträge zur Biographie, Charakteristik und Interpretation des türkischen Dichters Sâbit. Erster Teil. Praha, 1924*). Bilim çevrelerinde büyük bir ilgi kazanan bu eserden sonra, Bakî'nin gazelleri üzerine güzel bir eser daha yaymıştır (*Bâqî als Ghazeldichter. Praha, 1926*).

Jan Rypka

Bu çalışmalarıyla Türk edebiyatının seçkin bir uzmanı olduğunu ispat eden Rypka, sonraki çalışmalarında da Sabit ve Bakî'nin edebî faaliyeti ile ilgili birtakım yazılar daha yazmıştır.

Türk edebiyatı alanındaki bu çalışmalara paralel olarak, Rypka'nın Osmanlı tarihi vesikaları üzerinde çalıştığını da belirtmek lâzımdır. Bu yoldaki yayımlarıyla Rypka, Türk dili ve Türk tarihi alanında da büyük bir vukuf sahibi olduğunu ispat etmiştir.

Türk dili ve edebiyatıyla ilgili yayımları ile bilim çevrelerinin ilgi ve takdirini kazanan Rypka, 1929 da Prag'da Çekoslovakya Cumhurbaşkanı T. G. Masaryk'in maddî yardımıyla kurulan Doğu Enstitüsü üyeliğine seçilmiş, 1930 da da Prag Üniversitesi Türk ve Fars dilleri profesörlüğüne tâyin edilmiştir.

Profesör olduktan sonra Rypka, tanınmış Alman bilgini Hellmut Ritter'le birlikte Genceli Nizamî'nin *Heft peyker*'i üzerinde çalışmaya başlamıştır. 1934 te çıkan *Heft peiker* (Praha, 1934) adlı ortak eser, bu çalışmalar sonunda meydana gelmiştir.

Rypka, bilim alanındaki bu çalışmalarını yanında, pratik dil kılavuzları da yazmıştır. *Türkisch* adlı Almanca dil kılavuzu gördüğü rağbet üzerine birkaç defa basılmıştır (1943, 1954, 1955).

Rypka büyük Çek ansiklopedilerine doğu ile ilgili birçok maddeler yazdığı gibi, doğu araştırmaları alanında çıkan yeni yayımları da takip ederek, *Archív Orientální* ve *Orientalistische Literaturzeitung*'da pek çok eleştirme yaymıştır. Bu eleştirmelerde Osmanlı edebiyatı ve Osmanlı tarihi büyük bir yer tutar.

Çalışma arkadaşları ve öğrencileri, doğu araştırmaları alanında uzun yıllardan beri çalışan Prof. Rypka'nın 70. doğum yıl dönümünde *Charisteria Orientalia* (Praha, 1956) adlı güzel bir armağan çıkarmışlardır. Biz, bu yıl içinde 75. doğum yıl dönümünü kutlayan büyük bilgine Türk bilim çevrelerinin sağlık dileklerini dile getirmek üzere yazdığımız bu yazıya son verirken, Prof. Rypka'nın Türklerle ilgili yazılarını içine alan küçük bir listeyi de ek olarak sunuyoruz.

T. D. K.

J. RYPKA'NIN YAZILARI

1924

1. Beiträge zur Biographie, Charakteristik und Interpretation des türkischen Dichters Sâbit. Erster Teil. Praha, Filosofická fakulta University Karlovy (Práce z vědeckých ústavu VIII.) 1924 XII-164 s.

1925

2. Hlavní proudy literatury osmanko-turecké. Topičův sborník XII, s. 352-363.
3. Sběrka arabských, perských a tureckých rukopisů v universitní knihovně v Bratislavě. Průdy IX, s. 184-198.

1962

4. Bâqî als Ghazeldichter. Praha, Filosofická fakulta University Karlovy (Sběrka pojednání a rozprav IX.) 1926.200 s.

1927

5. Čtyři turecké listiny z Dolného Kamence na Slovensku. Průdy XI, s. 355-365.

1928

6. Abenddämmerung der türkischen Schrift. Prager Presse 8. Beilage "Dichtung und Welt". No 8 (19. II.), s. I-III.
7. Sâbit's Ramazānijje. Herausgegeben, übersetzt und erklärt. Islamica III, s. 435-478.
8. Moderní Turecko. Pražský illustrovaný zpravodaj (26), No 396 s. 6-7.
9. Über Sâbits romantisches Epos Edhem ü Hümâ. (Fünfter Deutscher Orientalistentag, Bonn 1928), ZDMG 82 (N.F.7), s. LXXIV-LXXV.
10. a) Z korespondence Vysoké Porty s Bohdanem Chmelnickým. "Z dějin východní Evropy a Slovanstva". Sborník věnovaný Jaroslavu Bidlovi... k šedesátým narozeninám. V Praze, A. Běcková, s. 356-350.

b) Aus der Korrespondenz der Hohen Pforte mit Bogdan Chmelnicki. Ibid., s. 482-498.

1929

11. Die türkischen Schutzbriefe für Georg II. Rákóczi, Fürsten von Siebenbürgen, aus dem Jahre 1649. *Der Islam* XVIII, s. 213-235.
12. Über Sábits romantisches Epos Edhem ü Hümá. *ArOr* I, s. 147-190.

1930

13. Weitere Beiträge zur Korrespondenz der Hohen Pforte mit Bohdan Chmel'nyčkyj. *ArOr* II, s. 262-283.

1931

14. Další příspěvek ke korespondenci Vysoké Porty s Bohdanem Chmelnickým. *Časopis Národního musea* CV, Část duchovědná, s. 209-231.

1932

15. Briefwechsel der Hohen Pforte mit den Krimchanen im II. Bande von Feridüns Münšeāt. (Regesten und Chronologie.) Festschrift für Georg Jacob. Leipzig, O. Harrassowitz, 1938, s. 241-269.

1933

16. Hejtman Petr Dorošenko a jeho turecká politika. *Časopis Národního musea* CVII, Část duchovědná, s. 1-55. (D. Dorošenko ile birlikte.)
17. Diplomatische Miscellen. I. Turco-Valachica (1573, 1574, 1620, 1658 A. D.) *ArOr* V, s. 78-84.
18. Über einen diplomatischen Streit zwischen Šáhghán und Stanbul. Festschrift für M. Winternitz zum siebzigsten Geburtstag. Leipzig, O. Harrassowitz, s. 333-346.
19. Diplomatische Miscellen. II. Turco-Indica. *ArOr* VI, s. 82-94.

1936

20. Abdulhamíd II. *Tvurcové dějin* V, Praha, s. 177-181.
21. Polsko, Ukrajina a Vysoká Porta v první pol. XVII. stol. *Časopis Národního musea* CX, Oddíl duchovědný, s. 19-49. (D. Dorošenko ile birlikte.)

1937

22. Der II. türkische Geshichtskongress in Istanbul. Prager Presse 17, No 282 (13. X.), s. 8.

1938

23. Osmánské imperium v rozmachu a stínu slávy (1453-1664). Dějiny lidstva od pravěku k dnesku. Díl V, Praha, Melantrich, s. 439-472.

1940

24. Sieben Ghazele aus Bâkîs Dîvân, übersetzt und erklärt. Annali del R. Istituto Superiore Orientale di Napoli. Nuova Serie, vol. I. s. 137-148.

1941

25. In memoriam Theodor Menzel. Theodor Menzel: Meddâh, Schattentheater und Orta Ojunu. Praha (Monografie ArOr X.) s. IX-XIV.

1941

26. O Turcích a Turecku. Náš rozhlas XIX, No 4, s. 8-9.

1943

27. O překládání a prekladech z perštiny a tureštiny. Program a technika. Slovo a slovesnost IX. s. 96-114.
28. Türkisch. Langenscheidts Reise Dolmetscher. Berlin-Schöneberg, Langenscheidtsche Verlagsbuchhandlung. 256 s.
29. Über zwei verkannte Urkunden im II. Bande der Feridunschen Sammlung. Omagiu lui Ioan Lupaş. Bucuresti. S. 785-792.
30. Les Müfredât de Sábit. ArOr XVII (Symbolae Hrozný, pars tertia), s. 444-478.

1951

31. L'orientalisme en Tchecoslovaquie. ArOr XIX, s. 15-26.

1952

32. Supplément au Müfredât de Sábit. ArOr XX, s. 347-350.

1953

33. La qasída de Meâlî composée sur les proverbes turcs. Rocznik orientalistyczny XVII, s. 29-46.

1954

34. Türkisch. Metoula Sprachführer. Von Prof. Dr. J. Rypka. Unter Mitarbeit von Prof. Dr. G. Jäschke. Neubearbeitung 1954. Berlin-Schöneberg. Langenscheidt KG. 205 s.

1955

35. Turkologické korrolarie k "Příběhum Václava z Mitrovic": Listy filologické III (LXXVIII), s. 79-96.
36. Türkisch. Unter Mitarbeit von Prof. G. Jäschke. Metoula Sprachführer. Neubearbeitung 1954. Dritte Auflage. Berlin-Schöneberg. Langenscheidt KG. 205 s.

1961

37. Ein Ghazel Bakis, Übersetzt und erklärt. Acta Orient. Hung. XII, XII, 1-3, 103-105 (Mélanges J. Németh).
-